

УДК 351.74

Р.М. ШИРШИКОВА, Київський національний університет внутрішніх справ

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Ключові слова: законодавче забезпечення, правоохоронна функція, держава

Сьогодні в Україні закладатимуться ті суспільні, політико-економічні, гуманітарні та інші важливі орієнтири, які в подальшому становитимуть зміст і традиції національної державності та свідомості.

Однією з невід'ємних функцій держави є правоохоронна. Від рівня її забезпеченості юридичними, інтелектуальними, матеріально-технічними ресурсами залежить як ступінь захищеності людини та суспільства, так, значною мірою, і перспективи розвитку самої держави. Період існування України як незалежної держави був дуже складним як з точки зору практичного забезпечення правоохоронної функції, так і з боку законодавчого регулювання цієї діяльності. Значне зростання кількості правопорушень, поява нових видів злочинів, підвищення рівня технічного оснащення та кваліфікації злочинців – все це вимагало від держави швидкого реагування. Практично всі державні органи, що здійснюють правоохоронну діяльність, були залучені до боротьби із цими негативними явищами. У межах правоохоронних відомств створювались нові підрозділи, іноді з майже однаковими функціями, які раніше не були властиві цим державним структурам. Вимоги до законодавчого процесу також були досить жорсткими – необхідно було у стислий термін забезпечити правоохоронні органи дієвим механізмом юридичного супроводження виконання власних функцій. Всі ці дії держави мали позитивні результати, зокрема в подоланні значного «валу» злочинності.

В цей час держава створила законодавство так званого «перехідного періоду», яке, однак, ще не може в цілому забезпечити здійснення правоохоронної функції на етапі певної стабілізації та розвитку.

Наразі правова система нашої держави перебуває в процесі дальшого становлення. При цьому сучасна українська юридична наука має вже достатньо практичного матеріалу як нормотворчого, так і правозастосовчого характеру. Проблема, зокрема, полягає у визначенні методологічних підходів до його аналізу та розробки засобів удосконалення. Є кілька шляхів її розв'язання.

Один з них – це наукове узагальнення результатів аналізу текстів законів та інших нормативних документів, що чинні на даний час, аналіз юридичних справ, інших реальних фактів правового життя. На думку С.С. Алексєєва, «подібні наукові узагальнення юридичних феноменів... виражаються в понятійній констатації юридичних реалій, виявленні юридичних норм, що містяться в них, у їхньому тлумаченні, фіксації загальних видових і родових особливостей, характерних рис правових документів, юридичних фактів, конструкцій, що ними породжуються, принципів, смислового значення, виробленні та закріпленні юридичної термінології, і в підсумку – у розробці на основі узагальненого правового матеріалу визначень, порівняльних характеристик, класифікацій» [1, с.6]. Це так званий традиційний шлях, який пропонує аналітична юриспруденція. Він дійсно дозволяє чітко структурувати правову систему, класифікувати юридичні норми та конструкції, привести законодавство у відповідність до вимог формальної логіки тощо.

Однак розробка конкретних шляхів удосконалення законодавства передбачає не тільки формально-логічний аналіз вже чинних правових норм і конкретизацію їх смислового значення. Тексти законів, інших правових документів є продуктом колективної діяльності різних категорій осіб. Аналіз одного тільки результату не може розкрити закономірності, що є підґрунтям створення ефективного механізму правового регулю-

вання тих чи інших відносин. Реальні практичні результати у цьому напрямі можуть бути досягнуті тільки у разі ґрунтовного дослідження об'єктивних закономірностей виникнення та розвитку правовідносин, їх змісту та характеру. Ці закономірності наявні у різних сферах людського буття, тому їх розкриття потребує виходу за межі суто юридичних досліджень, використання як методів, так і результатів досліджень інших галузей науки.

Враховуючи, що право та правовідносини виникають у процесі суспільної взаємодії та є результатом розумової діяльності людини, допоміжними галузями знань мають бути філософія, психологія, соціологія, історія. Для уникнення еkleктичності такого роду досліджень необхідно впровадити новий методологічний підхід, в основу якого буде покладено системне дослідження права, всебічне вивчення правової матерії у всіх її виявах.

Системоутворюючим елементом таких досліджень має бути мета, спрямована саме на підвищення ефективності впливу права на процеси розвитку гуманістичної та продуктивної соціальної взаємодії у суспільстві. Це дасть змогу залучити до плідної співпраці фахівців різних галузей науки та значно збагатити потенціал сучасної юриспруденції ґрунтовними дослідженнями та новітніми технологіями.

Наявні в Україні дослідження, на жаль, мають переважно описовий характер. Вони у традиційній манері юридичної догматики аналізують тексти вже прийнятих законодавчих актів, виявляють в них ознаки тих чи інших понять. Це все ж таки дає можливість визначити певні невідповідності у чинному законодавстві, відстежити наявність дублювання різними органами функцій, розробити їх класифікацію. Разом із цим майже відсутні дослідження суті та змісту самих правовідносин, умов їх виникнення. Це фактично унеможлиблює конструктивне вирішення існуючих проблем.

Одним із ключових понять, що складають зміст активності держави, її уповноважених

представників щодо реалізації правоохоронних функцій, є діяльність. Базовим законом, що визначає загальний порядок, підстави, форми їх реалізації, є Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» [2], відповідно до якого розроблено, наприклад, навчальний посібник «Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність» [3].

Поняття діяльності дуже поширене у сучасній юриспруденції. Воно закладено у тексти та, навіть, у назви багатьох законодавчих актів. І це – об'єктивне свідчення динамізму сучасних правовідносин, чому є об'єктивні причини. Поряд з фактично незмінним існуванням основних сфер життя – сімейною, трудовою, інтелектуальною, творчою, значно ускладнилася самі правовідносини. Ціннісні орієнтири суспільства також набувають нових ознак. Поряд із традиційними матеріальними джерелами та показниками стабільності й надійності життя – природними ресурсами – виникають та розвиваються нові, що дедалі більше впливають на різні сфери людського буття, – інформаційні ресурси та інформаційні технології. Все це спричиняє у різних країнах певний перегляд підходів щодо вибору стратегічних пріоритетів, національних інтересів, геополітичних переваг тощо. Змінюються ознаки та деякі характерні риси поняття загрози, з'являються нові, раніше невідомі її джерела.

Найбільш гостро виникає потреба у правовому регулюванні не тільки стосунків між людьми щодо умов соціального життя. Актуальним стає створення ефективного механізму юридичного забезпечення відносин, що є результатом тієї чи іншої діяльності людини. Сама діяльність, завдяки своїм внутрішнім властивостям та соціальній ролі, стає об'єктом правового регулювання. Незважаючи на сталу структуру, вона є дуже різноплановою за своєю метою, предметом, об'єктом та умовами здійснення, що надає їй широкі можливості у чіткому розмежуванні певних юридичних понять. Така різноплановість у характеристиці діяльності також надає змогу вирішувати складні питання щодо розмежування схожих за процедурою, але

зовсім різних за призначенням функцій та суб'єктів їх реалізації. Особливо це стосується тих видів діяльності, мета яких полягає у забезпеченні цілісності та ефективного функціонування такої соціальної системи, як держава. Тому видається надзвичайно актуальним розглянути основні теоретичні підходи до використання поняття діяльності у сфері реалізації державою правоохоронних функцій та визначити основні закономірності, що обумовлюють ефективне юридичне забезпечення процесу їх виконання уповноваженими органами та структурами.

Теорія та філософія права, на жаль, не надають можливості базуватися на суто юридичних знаннях у розкритті зазначеної вище проблеми. У літературі має місце переважно контекстне використання поняття діяльності, а в сучасному законодавстві визначаються лише окремі її види. Тому застосування у даному дослідженні тільки методів аналітичної юриспруденції певною мірою обмежило б глибину вивчення проблеми. При цьому слід погодитись із думкою С.С. Алексєєва, який, розглядаючи перспективи розвитку теорії права, підкреслює, що «...підґрунтям поглиблення наукових знань є активне використання філософських даних» [1, с.93]. Ми вважаємо, що саме новий підхід до права, за якого предметом стає вся правова матерія, що не зводиться лише до юридичних норм, а уявляється у всій своїй багатогранності, «дає змогу здійснити поглиблену теоретичну розробку правових проблем, виявити особливу «родзинку» у предметі правової теорії...» [1, с.95].

Тому, розглядаючи суть, роль та зміст поняття діяльності в сучасній юриспруденції, необхідно насамперед проаналізувати його відповідність основним особливостям та рисам, якими наділяє діяльність філософія як наука, закони та закономірності якої є загальними для інших видів людського знання, зокрема і для правознавства. Сучасна філософія вважає, що діяльність – це «специфічно людська форма активного відношення до навколишнього світу, зміст якої складає його доцільну зміну і перетворення. Діяльність

людини припускає певне протиставлення суб'єкта й об'єкта діяльності: людина передкладає собі об'єкт діяльності як матеріал, що повинний отримати нову форму і властивості, перетворитися з матеріалу на продукт діяльності» [4, с.151].

Згадане визначення наділяє діяльність певними ознаками, які відокремлюють її від інших видів активного відношення до довкілля. Ці характеристики мають велике значення для ефективного використання даного поняття у юриспруденції. Перша – це притаманність цього процесу виключно людині. Тобто, фактично ніщо не суперечить можливості використання цієї категорії у правових дослідженнях та у праві загалом. Діяльність є категорією соціальною. Право, у свою чергу, теж властиве тільки людству та є одним з регуляторів саме соціальних відносин.

Друга, найважливіша ознака – цілеспрямованість. Діяльність завжди передбачає наявність мети, що виокремлює першу серед будь-яких інших форм ставлення людини до навколишнього світу. Відповідно до права ця ознака дозволяє чітко виділити діяльність та її види серед інших правових категорій за принципом розбіжностей у меті навіть у разі схожих форм, засобів, методів здійснення діяльності. Цілеспрямованість також передбачає усвідомленість діяльності суб'єктом під час її здійснення.

Характерною рисою є сама сутність діяльності, яка полягає у зміні та перетворенні об'єкта на продукт. Для юриспруденції це означає, що будь-яка діяльність має кінцевий результат, якому завжди передують певна процедура.

Діяльність фактично не може бути переліком чи простою сукупністю дій або операцій, які не пов'язані між собою спрямованістю на конкретний єдиний результат.

Наявність суб'єкта, об'єкта та продукту у структурі діяльності свідчить про те, що вона є складною системою, яка потребує науково обґрунтованого, практично перевіреного та свідомого формування суб'єкт-об'єктних взаємодій. Для забезпечення ефективного перетворення об'єкта на продукт

має бути налагоджено постійний інформаційний та ресурсний обмін між суб'єктом та об'єктом діяльності. Процес правового забезпечення тієї чи іншої діяльності має бути приведений у відповідність до об'єктивних інформаційних, ресурсних, управлінських закономірностей її здійснення.

Таким чином, цілком очевидно, що філософське розуміння категорії діяльності дозволяє певною мірою актуалізувати перед правознавством деякі питання, які ще не вирішені сучасною юридичною наукою. У зв'язку з тим, що останнім часом дедалі більше загострюються дискусії навколо основних юридичних понять, які визначають правові засади забезпечення державою процесу реалізації правоохоронних функцій, вважаємо доцільним розглянути зазначені питання саме через призму вказаних вище теоретичних підходів.

Одним із основних понять, які становлять так званий базис юридичної науки у галузі регулювання діяльності правоохоронних органів, є оперативно-розшукова діяльність. Жодною мірою не посягаючи на його як теоретичну, так і практичну роль, слід все ж таки проаналізувати суть і зміст цього поняття з точки зору об'єктивних закономірностей самої діяльності.

У Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» у ст.2 зазначено, що «оперативно-розшукова діяльність – це система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів». Як було викладено раніше, будь-яке визначення має містити ознаки, які чітко відокремлюють поняття, що розглядається, від інших, схожих за певними рисами понять. Найголовнішою ознакою будь-якої діяльності є її мета. Вона у наведеному визначенні відсутня. Аналіз переліку заходів, що входять до системи, яка складає оперативно-розшукову діяльність (ОРД), та їх відповідність завданням цієї діяльності демонструє, що фактично йдеться не про один, а про кілька, зовсім різних видів діяльності. Саме у ст.1 Закону за-

значено, що завдання ОРД вирішуються «з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави». У цьому формулюванні практично закладено дві, різні за змістом мети – одна спрямована на припинення правопорушень, друга – на отримання інформації.

Враховуючи, що мета відіграє роль системоутворюючого фактора, який визначає або наявність, або відсутність того чи іншого виду діяльності, вбачається, що у даному разі ми маємо справу з кількома видами діяльності. Їх регламентувати одним законом, об'єднавши як єдине поняття, не уявляється доцільним.

Заходи, що входять до системи ОРД, також не однопорядкові. Зокрема, перелічено пошукові, розвідувальні, контррозвідувальні заходи. Кожен із них, у свою чергу, містить приховану мету, яка не має спільної спрямованості. Пошукові здійснюються з метою пошуку фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, розвідувальні – отримання інформації в інтересах безпеки людини, суспільства та держави, контррозвідувальні – виявлення, попередження та припинення розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб, окремих осіб та організацій проти України.

У поширеному визначенні поняття ОРД значне місце відводиться засобам, за допомогою яких вона реалізується. Замість мети саме обов'язковість здійснення оперативно-розшукової діяльності шляхом застосування оперативних та оперативно-технічних засобів подається як найважливіша ознака, яка відрізняє ОРД від інших видів діяльності. Але відповідно до об'єктивних закономірностей її розвитку засоби, способи та методи реалізації належать до факультативних ознак. Зміна їх характеру не впливає на процес виникнення або, навпаки, припинення певного виду діяльності, або переходу її в інший вид. Наприклад, підвищення ролі легальної розвідки у більшості спецслужб іноземних держав зовсім не означає, що вони ведуть

на території нашої країни не розвідувальну, а якусь іншу діяльність. Мета залишається однаковою – отримання важливої інформації в інтересах власної держави. Зазнають змін лише форми та засоби.

Оперативним підрозділам, вичерпний перелік яких подається у ст.5 Закону, за наявності відповідних підстав для проведення ОРД, фактично надаються однакові права. З одним зауваженням – вони можуть їх використовувати за наявності певної мети. У розвідки мета – отримання розвідувальної інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства, держави; у контррозвідки – запобігання і припинення розвідувально-підбивних посягань спецслужб іноземних держав, окремих організацій, осіб на національну та державну безпеку України. Питання досить прості: а за якої іншої мети розвідка чи контррозвідка може використовувати зазначені права, якщо Служба безпеки України, до якої входить Головне управління розвідки та Департамент контррозвідки, саме створена для реалізації цієї мети? Чи є припинення правопорушень у сфері податкового законодавства завданням виключно оперативно-розшукової діяльності? Хто, окрім податкової міліції, взагалі може захотіти застосувати зазначені у ст.8 права під час припинення правопорушень у податковій сфері, якщо це є пряма компетенція саме податкової міліції?

Аналіз тексту закону дозволяє визначити наявність значних невідповідностей вимогам та закономірностям формальної логіки. Тому можна передбачити, що основним напрямом вдосконалення чинного законодавства у правоохоронній сфері має бути науковий аналіз саме діяльній сторони наявних правовідносин.

Ідея аналізу діяльності вперше була запропонована Л.С. Виготським у ранніх роботах. Він розглядав її як новий метод наукової психології. Одним з основних фахівців в галузі розробки теорії діяльності О.М. Леонт'євим було визначено, що «діяльність є молярна, не адитивна одиниця життя тілесного, матеріального суб'єкта» [5, с.81]. У цьому визначенні, незважаючи на

його філософсько-психологічну спрямованість, є один з найважливіших для правознавства висновків. О.М. Леонт'єв формулює його таким чином: «діяльність – це не реакція і не сукупність реакцій, а система, що має будову, власні внутрішні перетворення, власний розвиток» [5, с.82]. І тому, щоб це визначення діяльності можна було використувати на практиці у повному обсязі, воно має відповідати закономірностям внутрішньої побудови її структури. Із цього випливає, що діяльність не є простою сукупністю рефлексивних актів людини або групи людей. Вона, завдяки своїй усвідомленості та цілеспрямованості, є системою дій, спрямованих на досягнення певного результату.

Основними складовими будь-якого виду діяльності є дії. Відповідно до психологічного розуміння, дія – це «процес, що підпорядкований уявленню про результат, який має бути досягнутий, тобто процес, підпорядкований усвідомленій меті» [5, с.103]. При цьому одна і та сама дія може бути реалізована у різних видах діяльності. Наприклад, згідно із зазначеним вище формулюванням, візуальне спостереження може бути розцінено як дія, що реалізовується особовим складом певних підрозділів у межах оперативно-розшукової діяльності. Питання тільки у тому, з якою метою вона застосовується. Якщо для отримання інформації про обставини вже скоєного злочину, то це дійсно оперативно-розшукова дія. Але якщо з метою перевірки сигналу про наявність потенційної загрози безпеці держави та суспільства – то це вже не може бути розцінено як оперативно-розшукова дія. Тобто за процесуальним, операційним компонентом дії неможливо визначити вид діяльності, до якого вона належить, а також виявити його особливості. Це може бути реально досягнуто тільки завдяки аналізу мотиваційно-цільових орієнтацій всієї системи дій, що входять до даного виду діяльності, та аналізу змісту основної її мети. О.М. Леонт'єв вважає, що «діяльність зазвичай здійснюється певною сукупністю дій, що підпорядковуються окремим цілям, які можуть виділятися із загальної мети» [5, с.105].

Будь-яка мета існує у деякій предметній ситуації. Вона, поряд із інтенціальним аспектом, має власний операційний компонент, який визначається об'єктивно предметними умовами її досягнення. У зв'язку з цим, на думку О.М. Леонтєва, «дія має особливу властивість, особливу її «твірну», а саме, способи, якими вона здійснюються» [5, с.107]. Згадані способи реалізації автор називає операціями. Якщо мета залишається однаковою, а умови, в яких вона має бути досягнута, змінюються, то змінюється фактично операційний компонент структури дії.

Зазначені вище теоретичні положення є вихідними для об'єктивного розуміння діяльності взагалі та окремих її видів зокрема. Вони дозволяють по-новому поглянути на весь механізм правового регулювання процесу реалізації державою власних функцій. Як вважають В.Г. Лукашевич та І.В. Солов'євич, «теорія діяльності – організаційно-методична парадигма, яка складає теоретичний фундамент інтеграції наук гуманітарного циклу, що дозволяє привести у відповідність до вимог сучасного наукового знання традиційні, напрацьовані в правових науках у більш обмеженій теоретичній інтерпретації, фундаментальні поняття» [3].

Розглядаючи з позицій теорії діяльності проблеми правового регулювання процесу реалізації державними структурами правоохоронних функцій, слід зазначити, що основні проблеми, які виникають на рівні практичної реалізації ними своїх завдань, знаходяться саме у площині теоретичного обґрунтування структури такої діяльності. Державні органи фактично є тими суб'єктами, які створені саме з метою реалізації тієї чи іншої функції держави. Тобто, зміст функції виступає загальною метою діяльності такого органу, а завдання, що виконуються ним – цілями, наміченими з урахуванням конкретних історичних, політичних, економічних, соціальних умов.

Правоохоронна функція виступає як одна з функцій, від успішності реалізації якої залежить стан існування держави. Проте це не єдина функція, яка впливає на згадані проце-

си. Сфера потенційних загроз державі виходить за межі тільки правового забезпечення та рівня захищеності правовідносин. Існують певні негативні явища, від яких держава також потребує захисту. При цьому вони впливають не тільки на правовідносини, а й на різні сфери людського буття. Хоча збитки та негативні наслідки від їх впливу на правовідносини не є в даному разі вирішальними. Наприклад, розвідувально-підбивна діяльність іноземних спецслужб має на меті отримання важливої інформації в інтересах власної держави та завдання збитків Україні.

Які правовідносини при цьому страждають? Можливо, певні аспекти міжнародних стосунків. Але це не є в даному разі вирішальним з точки зору ефективного існування нашої держави. Разом з цим забезпечення державної безпеки, безпеки суспільства та громадян є самостійною функцією держави.

Порушення правовідносин з боку іноземних спецслужб, організацій, груп та осіб при цьому не є прямим об'єктом посягань, а одним з наслідків їх діяльності. Основним об'єктом при цьому виступає саме суверенітет, територіальна цілісність, конституційний лад, економічний, науково-технічний, оборонний потенціал нашої країни. Тому діяльність державних суб'єктів, які створені для їх захисту, не є суто правоохоронною. Вона охороняє правовідносини, як і саму державу та окремих її громадян. Як відомо, основним суб'єктом даної діяльності є Служба безпеки України. Вона є єдиним у державі органом, на який покладено завдання з виявлення, попередження та припинення діяльності іноземних спецслужб проти України, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб (ст.2 Закону України «Про Службу безпеки України» [6]).

Правоохоронна функція реалізується різними суб'єктами. У діяльності деяких з них саме правоохоронна спрямованість є вирішальною як з точки зору мети, так і щодо завдань, форм, повноважень, сил, засобів та ін. Такі структури фактично створені для того, щоб виявляти, де, ким, коли, за яких умов були порушені ті чи інші правовідносини. Ці

органи мають відповідний правовий механізм припинення та профілактики таких порушень. Їх діяльність, відповідно до основної мети, можна охарактеризувати як правоохоронну.

Діяльність, що спрямована на пошук та фіксацію фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, може бути охарактеризована як оперативно-розшукова. У такому визначенні досить чітко окреслена мета як головна ознака діяльності, а також межі правовідносин, що захищаються. Тим самим зазначається, що даний вид діяльності передбачає спрямованість на виявлення ознак вже скоєного злочину, що, в свою чергу, визначає коло суб'єктів, які мають здійснювати ОРД. Такими суб'єктами можуть бути ті органи та підрозділи, на яких покладено завдання з виявлення і розкриття злочинів, розшуку осіб, що їх вчинили, захисту власності від злочинних посягань; запобігання правопорушенням та їх припинення. Інакше кажучи, ОРД може здійснюватись там, де злочин вже фактично відбувся, де існує необхідність знайти виконавців, з метою припинення даного правопорушення і недопущення подібних у майбутньому. Це дійсно є практичною реалізацією правоохоронної функції – захищаються самі правовідносини, захищається конкретна людина або група людей від злочинців та суспільство – від можливих таких правопорушень у майбутньому. Суб'єктами цієї діяльності виступають відповідні підрозділи МВС України, оперативні підрозділи органів та установ Держдепартаменту з питань виконання покарань, можливо оперативні підрозділи податкової міліції.

Як свідчить проведений аналіз, категорія діяльності відіграє значну методологічну роль у теоретико-правових дослідженнях суті та змісту діяльності державних органів щодо забезпечення національної та державної безпеки. Аналіз правовідносин та їх суб'єктів крізь призму закономірностей процесу діяльності, під час яких вони виникають

та розвиваються, дає змогу чітко виокремити різні за своєю метою види діяльності, суб'єкти, що мають її здійснювати, засоби, форми та методи, завдяки яким цю діяльність може бути реалізовано. Це також надає можливість створення ефективної системи правового забезпечення процесу виконання однієї з основних функцій держави – забезпечення державної безпеки.

Тому вважається, що сучасний період потребує не тільки кількісної мобілізації ресурсів, але передусім чіткого професійного розмежування повноважень державних структур у здійсненні правоохоронних функцій, відпрацювання та законодавчого закріплення механізму їх взаємодії та підвищення професійного рівня фахівців різних напрямів цієї діяльності. Це стане можливим лише у разі ґрунтовного наукового аналізу змісту та особливостей здійснення державою правоохоронних функцій, закономірностей реалізації різних видів правоохоронної діяльності, чіткого визначення їх характерних рис та розбіжностей.

Для розв'язання цього питання потрібно на державному рівні розробити науково обґрунтований механізм як правового, так і інформаційного, ресурсного, інтелектуального, технологічного забезпечення процесу реалізації зазначеної функції. Цій меті слугуватиме, на нашу думку, і запропонований у даному дослідженні діяльнісний підхід до аналізу структури, форм, методів та засобів реалізації функції держави щодо забезпечення власної безпеки.

Для повноцінної та об'єктивної розробки даної проблематики й з метою вдосконалення законодавства у правоохоронній сфері та в галузі забезпечення державної безпеки, важливою була б, на наш погляд, розробка і затвердження на державному рівні відповідної програми наукових досліджень різних аспектів самого процесу діяльності державних структур з виконання зазначених завдань. До її реалізації варто залучити провідні наукові установи, що займаються проблемами національної безпеки і правоохо-

ронної діяльності, а також галузеві наукові інститути та центри, які мають теоретичний і експериментально-дослідницький потенціал у даній сфері.

На рівні державних структур, що на практиці забезпечують державну безпеку, доцільне було б постійне здійснення моніторингу зовнішніх умов, які впливають на характер їх діяльності, внутрішніх проблем, що ускладнюють таку діяльність, розмежування цих проблем на операційні, інформаційні, ресурсні тощо. Це дасть змогу за досить короткий термін отримати значний фактичний матеріал, а також відстежити динаміку розвитку згаданих процесів. Вирішальним при цьому має бути системний характер досліджень, що базується на вивченні механізмів та закономірностей колективної діяльності різних структур. Отримані результати дозволять розробити і впровадити такий механізм правового регулювання процесу забезпечення державної безпеки, який відповідав би внутрішнім закономірностям самої діяльності та об'єктивним умовам існування правової ма-

терії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев С. С. Восхождение к праву. Поиски и решения. – М. : Изд-во «Норма», 2001. – 752 с.
2. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» // Судові та правоохоронні органи України : зб. законодавч. та нормат. актів. – К. : Палівода, 2002. – С. 256–268.
3. Лукашевич В. Г. Методологія правових досліджень: багаторівневість поняття / В. Г. Лукашевич, І. В. Солов'євич // Наук. вісн. Укр. акад. внутр. справ. – 1996. – № 2. – С. 24–28.
4. Философский словарь. – М. : Сов. энцикл., 1983. – С. 151.
5. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1977. – 304 с.
6. Закон України «Про Службу безпеки України» : від 25.03.1992 р. // Закони України. – К. : Книга, 1997. – Т. 3. – С. 141–152.

Ширшикова Р. М. Шляхи вдосконалення законодавчого забезпечення правоохоронної функції держави / Р. М. Ширшикова // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 590–597 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10srmpfd.pdf>

Показане методологічне значення категорії діяльності у теоретико-правових дослідженнях суті та змісту функціонування державних органів щодо забезпечення національної та державної безпеки та формування поняття правоохоронної функції держави.

Ширшикова Р.М. Пути усовершенствования законодательного обеспечения правоохранительной функции государства

Показано методологическое значение категории деятельности в теоретико-правовых исследованиях сути и содержания функционирования государственных органов относительно обеспечения национальной и государственной безопасности и формирования понятия правоохранительной функции государства.

Shirshikova R.M. Ways of Improvement of Legislative Maintenance of Law-Enforcement Function of the State

Methodological value of a category of activity in theoretic-legal researches of an essence and the maintenance of functioning of state structures concerning maintenance national and state security and formation of concept of law-enforcement function of the state is shown.